

PIRMA DALIS

POJŪČIAI BURNOJE

*„Tėvo mirtis mano jaunystėje – visą būtį
aukštyn kojom apvertusi tragedija. Kita vertus,
jo dvasia niekada manęs nepaliko, ir tikriausiai
šis stebuklas nulėmė mano gyvenimą.“*

Eric Ripert
„32 Yolks“

KARTUMAS

PIRMĄ KARTĄ Konstantinas Duchovnas pajuto neragauto valgio skonį burnoje būdamas vienuolikos, kai sėdėjo ant viešojo baseino Braitono paplūdimy krašto ir taip malė kulnais, kad pilkšvas vanduo net purslojo.

Jis stebėjo nugaras atgręžusius berniukus (tuos, su kuriais neva turėjo plaukioti, jei šie būtų nors kartą bent iš mandagumo pakvietę jį į savo ratelį), kol šie turškėsi, maivėsi galintys atsistoti ant rankų ar turintys galingus plaučius ir nelyg jūrų kiaulės gebantys išspjauti chloruoto vandens čiurkšlę pusmetrį į viršų.

Visą popietę vėpsojo į juos – Mitią, Sašą, Mišą K. ir Mišą B. (pastarąjį dėl tankių juodų šerių ant sprando ir nugaros buvo praminę Meškinu), kol vienas po kito berniukų tėvai baigė skaityti sumirkusius „Ruskąją reklamą“ laikraščius, pasikrapštė spenelius per nutrintus baltus apatinius marškinėlius ir vargais negalais atplėšė savo įmitusius kūnus nuo guminių gultų rodydami, kad metas eiti.

Kostią atlydėjo pusbrolis Valerikas (ne tikras pusbrolis, o teta Natašos paauglys sūnus, mat ir teta Nataša – visai ne teta,

tik motinos pažįstama), bet jis nedvejodamas jį pametė, kai tik jo mergina pakuždėjo kažką apie bučiavimosi kabiną krantinės promenadoje.

„Nesugalvok dingti, – sušnypštė Valerikas Kostiai. – Aš tuoj grįšiu.“

Nuo tada praėjo dvi valandos.

Kai Mitia paskutinis pakėlė vielinės tvoros vartelių skląstį, Kostia pajuto smelkiantį pavydą. Nebuvo nieko, kas galėtų parplukdyti jį namo, kaip nebuvo nieko, kas galėtų kremu nuo saulės ištrinti jam nugarą (ši tikriausiai buvo raudona, sukepusi ir nusvilusi), kaip nebus nieko, kas galėtų išmokyti jį kalbėti su tais berniukais taip, kad būtų aišku, jog jis – vienas iš jų.

Geriau pagalvojus, jis, žinoma, nėra vienas iš jų. Juk *jų* tėčiai dar gyvi.

Kostia ėmė dar įnirtingiau makaluoti kojomis ir dabar jau iš visų jėgų spardė vandenį įsivaizduodamas, kad spardo tėvus ir sūnus, spardo gilią vienatvės išgraužtą kiaurymę širdyje, spardo ilgesį, tą beviltišką ilgesį, kiekvienos dalelės, nesvarbu, pažinotos ar ne, ilgesį. Jautėsi it turįs neapsakomai gilią kišenę. O, kad įstengtų įkišti ten ranką ir ilgai bružinti pamušalą, kol galiausiai prasiskverbtų kitapus, kur tuštuma galėtų prisipildyti kaip valgio prikimštas pilvas, – galbūt tada pagaliau rastų, ko ieško.

Tą akimirką kažkas užliejo liežuvį, ir Kostia nustojo mataruoti. Visa gožiantis ir tirštas kaip tyrė skonis, dar niekada neragautas skonis, padengė visą burną. Buvo pikantiška, sūru, tekstūra rupi it miltų. Galėjai užčiuopti kažką saldaus, riebaus, mažumėlę aitraus, tik vos vos, o tada prie liežuvėlio, pačiame gerklės gale, ne-lyg mėlynė ėmė plisti kažkas kartaus, taip, *kartaus*. Visai nieko, sykiu šlykštu, truputį priminė kaką. Kostia akimirką susimąstė,

nejau kuris nors iš vaikigalių įsigudrino slapta sumaitinti jam šūdo (atrodė, kad tėvus turintys berniukai tikrai galėtų iškrėsti tokią šunybę našlaičiui), bet pojūtis žaibiškai išsisklaidė. Mėgindamas jį prisišaukti, Kostia čepsėjo, bet burnoje neliko nieko, tik šiluma, jam ryjant ašaras iš lėto besiskleidžianti ant liežuvio.

Tik skoniui galutinai išnykus berniukas pagaliau atpažino, kas tai.

Vištienos kepenėlės, karamelizuoti svogūnai, žiupsnis šviežių krapų, šlakelis citrinų sulčių.

Pečenka.

Mėgstamiausias tėvo patiekalas, kaip tvirtino motina, retokai jo užsimanydavusi, o po vyro mirties visai nustojusi jį gaminti. Kostia niekada nevalgė pečenkos. Tačiau žinojo, tarsi turėtų stiprią nuojautą ar būtų ką tik atradęs šeštąjį pojūtį, kad to patiekalo vaiduoklis – ne skonis, o poskonis – ką tik lankėsi jo burnoje, paskleistas ten žmogaus, kuris labiausiai iš visų norėtų vėl jo paragauti.

SŪRUMAS

PRIEŠ METUS.

Buvo antradienis. Karšta. Vasara tiesiog dusino.

Kostios tėtis mazgėsi bjaurų kaklaryšį – ženklą, bylojantį jį tarnaujant Metropoliteno transporto įmonėje.

Berniukas dirstelėjo į jį iš virtuvės (tuo metu visados lindėdavo virtuvėj), kur mūvėdamas tik vieną kojinių stovėjo priešais atdarą šaldytuvą. Stypsojo ten tiek ilgai, kad temperatūrai kylant kefyras ėmė rasoti (pakelio šonu vienas po kito ritosi lašai), o kompresorius – užti. Apžiūrinėjo, kas viduje, – anąkart tėvas sukirto jį, bet tik ne šiandien.

– Uždaryk šaldytuvą, – caktelėjo liežuvio tėtis. – Taip laužai. Genda produktas. Brangu taisyti.

– Atsiprašau, – sumurmėjo Kostia, metė paskutinį ilgą žvilgsnį į atšaldytus stiklainius, skardines bei kirilika aprašintus plastikinius indelius ir visai neskubėdamas užvėrė dureles.

Skaityti rusiškai Kostia nemokėjo (jis buvo dešimties ir protingas, bet čia Amerika, o ne sovietų valdoma Ukraina), tačiau įsidėmėjo, kaip rusiškų prekių parduotuvės pakuoja savo gaminius, ir

žinojo, kad liuliakebabus su ryžiais pasemia į putplasčio dėžutes, kad konservuotas daržoves – marinuotus ir raugintus agurkėlius, marinuotus kopūstus, sūdytus pomidorus – švelniai panardina į nepermatomus plastikinius kibirėlius, kad mišraines – aštrias morkų salotas, baltąją mišrainę su daug majonezo, saldžias *vinegret* salotas iš burokėlių – sukrečia į nedidelius, skaidrius stiklainėlius su stačiakampėmis etiketėmis, kad baltuose popieriniuose maišeliuose, kurie sunkiantis riebalams darosi vis labiau perregimi, greičiausiai mėsa, vyšnios, rauginti kopūstai arba *pirožki* su aguonomis. Jis apsidairė po šaldytuvo lentynas, nužvelgė produktus, galop atsisėdo prie nedidelio staliuko ir iškilmingai sunėrė rankas ant lipnios plastikinės klijuotės.

– Pasiruošęs, – pranešė.

Tėvas toliau vargo su kaklaryšiu ir nė nepakėlė žvilgsnio.

– *Papa*, – suinkštė rusiškai, – *pažaiskim! Pasakyk kokį nors skonį!*

Kostia tikėjosi, kad pastangos kalbėti gimtąja kalba pelnys tėvo palankumą, juk kelias pastarąsias savaites šis nėrėsi iš kailio mėgindamas pažaboti sūnaus bjaurėjimąsi rusų kalba, jau kiek svetima, besiveliančia burnoje. Berniukas paprasčiausiai norėjo pritapti prie mokyklos kietuolių – amerikiečių, anglakalbių, *normalių* – ir įsilieti į jų būrį, būti pastebėtas, o ne atstumtas.

Kostios tėtis kiek bejėgiškai, sykiu ilgesingai dirstelėjo į šaldytuvą, tada į laikrodį virš viryklės, ir trumpai plykstelėjusį susidomėjimą jo veide beregint pakeitė susirūpinimas.

– Šiandien negaliu, Kostočka. – Atrodė nuoširdžiai susikrimtęs. – Man naujas maršrutas. Negaliu vėluoti.

– Bet, bet!.. – vėl angliškai. – Tik *vieną*. Greitai.

Paskutinį kartą, kai žaidė ragavimo žaidimą – tėvas dėjo Kostiai į burną kąsnelius, o šis spėliojo, kas tai (užsimerkęs, nes žiūrėti

negalima), – berniukas pataikė keturis iš eilės (daktariška dešra, abrikosų džemas, ridikėlis su sviestu, gabaliukas chalvos) ir jau džiaugėsi savo sėkme, kai tėtis sumaitino jam riebios žuvies gabalėlį, pasmeigtą ant šakutės.

– Lengva! Sardinė! – pergalingai sušuko dar nė nebaigęs kramtyti.

– *Niet!* – atkirto tėvas ir džiūgaudamas užtvojo per stalą. Nustebęs Kostia kaipmat atsimerkė. – Šprotai!

Bet nuo tada praėjo jau dvi savaitės.

– Tik *vieną*, – pakartojo Kostia nelyg spurga su glajumi saldžiu balsu.

Tėtis nusišypsojo ir pabučiavo jam į pakaušį.

– Su tavim niekada nebūna tik vieną.

Šį žaidimą jie sugalvojo prieš porą metų, pirmomis emigracijos dienomis, kai Kostiai buvo aštuoneri. Tokia pramoga turėjo priminti jam gimtąjį kraštą. Padėti suprasti, kad burnoje laiko gabalėlį paveldo. Leisti pajusti kitapus vandenyno likusios praeities skonį. Tai buvo mėgstamiausias Kostios užsiėmimas – pasinerti į šviesius prisiminimus, kai kiti vaikai, amerikiečiai, imdavo tyčiotis iš jo netinkamų drabužių, kitoniško maisto, kalbos klaidų.

– Prisiekiu!

– Kostočka, privalau į autobusus.

Kostia nusekė paskui jį į koridorių ir tėvų miegamąjį, o ten stebėjo, kaip jis kuičiasi po naktinį staliuką ieškodamas vardo ženklelio – pigios aukso spalvos plokštelės su užrašu „Sergejus Duchovnas (vairuotojas Nr. 0727)“.

– Bet, tėti...

Tėtis išsmuko atgal į užgrioztą koridorių ir vėl virtuvėn. Kostia neatlyžo ir sekė jam įkandin. Tėvo dėmesio reikėjo dabar, skubiai,

kad kuo greičiau nutiktų kas nors gera. Aną dieną Kostia pietavo ant suoliuko prie Rygelmano promenados, kai pro šalį prašlem-pino du berniūkščiai. Nepasivarginę nuleisti balsų apkalbėjo jo maistą – vakarykštį *žarkoje* (minkštos jautienos tirštame rudame padaže troškinį), išpilstyta į skirtingus indelius, tikrą akibrokštą amerikietiškiems dešrainiams jų rankose. „Koks keistuolis, – pasakė vienas iš jų. – Girdi, keistuoli? Ką jis ten šliurpia? Atrodo kaip tryda.“

– *Vėliau*, Kostia. Kai pareinu.

– Ne, – zirzė berniukas nekantriai pūsdamas apatinę lūpą. – Dabar.

– *Niet*, – griežtai pakartojo tėvas. – *Vėliau*.

– *Vėliau* niekada neateina!

Tėvas atsiduso iš nuovargio ir sykiu atgailos.

– Turiu bėgt. Bučiuoju tau.

– Tu visąlaik dirbi. Nebeturi laiko nė vieninteliam mūsų žai-dimui!

– Eik į kambarį, Kostia, – sukuždėjo tėvas.

Bet Kostia nesijudino. Jis vaikščiojo plonu ledu, galop nusprendė surizikuoti.

– Mama teisi, – išspjovė. – Reikėjo pasiliikt Kyjive!

Kartą nugirdo motiną telefonu šnabždantis su sese. Per tą pokalbį surūkė visą paketį cigarečių.

– Mama? O ką ji?..

– Tu gamintum! Turėtum restoraną, užuot vairavęs tą kvailą autobusą! – pertraukė Kostia. – O man nereikėtų taip gėdytis.

– Eik į kambarį, – pakartojo tėvas šįkart garsiau. Jo balsas akimir-ką lūžtelėjo kaip perlenktas svogūno lukštas. – Tu supranti nieko.

Jis siektelėjo durų rankenos.

Kostia taip smarkiai gniaužė kumščius, kad nagai drėskė delnų odą. Burnoje jautė bjaurų skonį – mišo ryte dar nevalytų dantų pojūtis ir pyktis.

– Tai tu atvežei mus į Ameriką, – drėbė kartodamas dalykus, kurie nebuvo skirti jo ausims. – Tai tu norėjai atvykti. Galvojai tik apie save. Nesusimąstei, kaip čia pritapsiu aš. Eik sau, man nesvarbu. *Eik po velnių!*

Angliškai skambėjo kitaip. Geriau. Girdėjo, kaip mokyklos numylėtiniai svaিদosi tais žodžiais trankydami savo spintelių dureles. „Eik velniop.“ Nors pasakė ne visai taip, Kostia juto, kaip keiksmo galia suvirpina jį it srovė, kaip sugrūma krūtinėje, kaip žodžiams nuskambėjus kambarį įsitvyro gūdi tylą.

Tėvas sustojo atgręžęs Kostiai nugarą.

– Kaip sakai, – tyliai tarė ir sugniuzęs, nukneibęs pečius šmurkštelėjo pro duris.

Jei tėvas būtų užrikęs, nubaudęs, kaip nors atkeršijęs, galbūt viskas būtų susiklostę kitaip, galbūt ateinančias dienas, mėnesius ir net metus Kostiai būtų buvę lengviau tikėti tėvą žinojus, kad jis nenorėjo. Bet nuolankus tėčio balsas ir akivaizdus skausmas, kurį Kostia sukėlė mylimiausiam pasaulyje žmogui, smaugė jį it strėlė.

Net pagautas akimirkos įkarščio jis neįstengė atplėšti žvilgsnio nuo durų ir vis laukė, kol tėtis sugrįš ir atleis. Sulipdys tai, ką Kostia sudaužė. Liepė sau neverkti, nors burnoje buvo sūru nuo ašarų, lyg būtų atsigėręs iš jūros. Kai prisimena tą minutę ir kaip ilgai tėvo atsisveikinimas aidėjo mintyse, kaip užlūžo šio balsas, lyg kas būtų trumpam sustabdęs laiką, Kostia supranta žinojęs, kad tai buvo paskutiniai tėčio žodžiai, kuriuos girdėjo jį tariant.